

Олександра Шикиринська,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова

НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ – АКТУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Однією з цілей Національної стратегії розвитку освіти є забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя [2, с.3].

В українському суспільстві професії вчителя відводиться особливе, основоположне значення; з іншого боку, вчитель є джерелом знань і компетенцій, повноважним представником різних поколінь, класів, етносів і сегментів культури; персональним носієм набутих зразків поведінки та носієм батьківських функцій, особливо в початковій школі, відіграючи, окрім традиційних (освітньої, виховної та розвивальної) функцій ще і захисну та функцію підтримки учнів.

Професійна діяльність учителя початкової школи серед інших педагогічних професій посідає особливе місце в першу чергу завдяки значимості цього періоду для розвитку і становлення особистості дитини, її цінностей і світогляду. Саме тому в науковій літературі можемо знайти достатньо велику кількість праць, присвячених проблемі підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності, зокрема: орієнтації майбутніх учителів початкової школи на загальнолюдські і професійно-педагогічні ідеали (Ш. Амонашвілі, В. Загвязинський, Л. Хоружа та ін), процесу безперервної самоосвіти і самовиховання майбутніх учителів початкових класів (Н. Бружукова, А. Данилюк, В. Денисенко), формуванню їхньої готовності до професійно-педагогічної діяльності в цілому та її окремих функцій (О. Івлієва, Г. Кіт, О. Голюк, Л. Коржова, С. Самсіков, В. Сирота та ін.), теоретичній і методичній підготовці вчителів початкової школи до навчання і виховання молодших школярів (К. Авраменко, Т. Байбара, Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, М. Ващуленко, Н. Зубалій, В. Ковальов, Н. Костелянець, С. Литвиненко, О. Мельник, О. Савченко, І. Шапошникова та ін.). Про пріоритетність формування в учнів початкової школи вмінь вчитися а в учителя – підвищувати власний професійний рівень говорили і класики педагогіки, зокрема В. Сухомлинський [3].

Не дивлячись на значну кількість праць з проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності нами не знайдені роботи, в яких би висвітлювалися наукові та методичні аспекти до формування у майбутніх учителів початкових класів потреби у підвищенні власного професійного рівня впродовж життя.

В сучасних умовах інформатизації та глобалізації, на нашу думку, саме атмосфера педагогічного навчального закладу повинна стимулювати у студента потребу до самостійного оволодіння теоретичними знаннями, до опанування педагогічною майстерністю, до постійного активного особистісного самовдосконалення. В процесі підготовки майбутнього вчителя

початкових класів існує серйозне протиріччя: з одного боку – доступність інформації стосовно нових методик та підходів у навчанні та вихованні молодших школярів, а з іншого – відсутність у студентів потреби в їх самостійному пошуку. Також актуальною у світлі реалізації нового Державного стандарту початкової освіти, запровадження принципу компетентнісного підходу у навчанні молодших школярів, підтримкою гуманізації освіти, ідей дитиноцентризму у навчанні, видається проблема вдосконалення особистісних, але таких, що можна віднести до професійно-значущих якостей майбутнього вчителя як відповідальності, креативності, ініціативності, та інших.

Одним із підходів до стимулювання такої потреби вважаємо проблемний підхід під час аудиторної та позааудиторної роботи зі студентами. Зокрема, під час лекційних занять пріоритетним має бути не повідомлення нових знань, а створення умов для їх проблемного викладу, що буде викликати у майбутніх учителів початкової школи позитивну мотивацію самостійного пошуку інформації, що стосується майбутньої професійної діяльності. Під час практичних занять, скажімо, з педагогіки чи методики викладання різних дисциплін у початковій школі доцільно використовувати проблемні та творчі запитання та ситуації чи, в іншому формулюванні педагогічні задачі, що відтворюють атмосферу реальної взаємодії вчителя з молодшими школярами.

Особливий інтерес у студентів, як свідчить практика, викликають педагогічні задачі, взяті з досвіду вчителів та студентів під час педагогічної практики та з власного шкільного життя. Використання таких задач в курсі педагогіки сприяє більш усвідомленому сприйманню студентами теоретичних положень, знайомить їх з передовим досвідом вчителів та шкіл, виховує у них уміння спостерігати і аналізувати свою роботу та роботу інших, вдумливо підходити до оцінки кожного прийому та методу, помічати все нове в педагогічній науці та практиці і найголовніше, вміти створювати це нове самим, що є важливими компонентами в системі педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Розв'язування педагогічних задач дозволяє забезпечити кожному студентові можливості вибору власної траєкторії в поповненні необхідних для її вирішення теоретичних знань, у виборі навчальної і методичної літератури та вияві креативного підходу.

Обговорення проблемної ситуації чи педагогічної задачі й вирішення завдання, що постало в ній, пропонуємо студентам і для групової роботи. В процесі аналізу спрямовуємо студентів на пошук тих ланок й елементів ситуації, які викликали утруднення в учителя, та з'ясування причин виникнення проблемної ситуації.

Для індивідуальної роботи студентів над педагогічною ситуацією пропонуємо пам'ятку для самостійного визначення рівня вміння розв'язувати педагогічні ситуації за наведеними нижче показниками.

1. Рівень неусвідомлений (стихийний):

- діяли методом спроб та помилок, приймаючи у більшості випадків помилкові рішення;

- не могли обґрунтувати власний вибір;
  - зазнавали труднощів з передбаченням наслідків власного варіанту та визначення коефіцієнту корисної дії;
  - зазнавали труднощів у встановленні того, чи відповідає власний варіант розв'язання умовам ситуації;
2. Рівень репродуктивний:
- діяли за аналогією, копіюючи відомі, традиційні способи розв'язання, відтворюючи усталені стандарти;
  - штучно переносили раніше відомий спосіб розв'язання у нову ситуацію, зазвичай не враховуючи її умов;
  - надто загально обґрунтовували власний варіант, оскільки він мало співвідноситься з ситуацією;
3. Рівень частково-пошуковий:
- вибирали оптимальний варіант шляхом зіставлення різних способів розв'язання ситуації;
  - вибирали оптимальний варіант, використовуючи сторонню допомогу (колега, підручник, праці класиків, викладач та ін.);
  - могли науково обґрунтувати власний вибір оптимального варіанту;
  - здійснювали вибір оптимального варіанту шляхом обґрунтування прогнозування його можливих наслідків;
  - могли самостійно змодельовати оригінальний, нестандартний варіант або пристосувати відомий спосіб розв'язання до змінених умов
- шляхом встановлення нових зв'язків і комбінацій;
4. Рівень пошуковий.
- повністю самостійно моделювали розв'язання шляхом глибокого аналізу ситуації;
  - могли науково обґрунтувати та педагогічно грамотно проаналізувати відповідність обраного варіанту умовам ситуації;
  - обирали результативний варіант, що базувався на педагогічно грамотному прогнозуванні наслідків рішення.
5. Рівень дослідницький.
- могли порівняти свій варіант рішення з тим, як могли б вирішити таку ситуацію класики педагогіки, скажімо В. Сухомлинський, А. Макаренко, Я. Корчак та ін.
  - ваше рішення максимально дозволяло реалізувати розвивальний, навчальний та виховний потенціал цієї ситуації;
  - ваше рішення повністю відповідало віковим особливостям учня (учнів).

Отже, багаторічний досвід автора у використанні проблемних педагогічних задач та спілкування зі студентами після закінчення ними

педагогічного навчального закладу дозволяє стверджувати про ефективність такого підходу у стимулюванні у майбутнього вчителя початкової школи потреби в самостійному пошуку нової інформації з актуальних питань педагогічної практики вчителя початкової школи у сучасних та класичних вітчизняних та зарубіжних джерелах, удосконалювати здатність до гнучкості мислення, до саморозвитку, прагнення до творчого пошуку, тобто стимулювати потребу у навчанні впродовж життя . Список використаних джерел

1. Дубасенюк О.А., Вознюк О.В. Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Імені Франка, 2010. – 272 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. – [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
3. Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів: збірник матеріалів регіональних педагогічних читань / Відп. За випуск: І.М.Лапшина, Л.В.Любчак, Н.Ю.Родюк. – Вип. 14. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2018. – 240 с.